

Welcome to Phuket Data :: ถือนีลทินผัด : สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์

ประเพณีกินผัก

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์

ปรับปรุง ๑๒ มกราคม ๒๕๕๑

กลุ่มภาพขบวนแห่พระจีน

ย

เทศกาลที่ชาวพุทธฝ่ายมหายานในประเทศไทยได้ปฏิบัติในช่วงเดือน 9 ตามกำหนดปฏิทินจีน โดยยึดถือว่าไม้บริโภคเลือดและเนื้อสัตว์ บริโภคแต่ผักและผลไม้
ชาวภูเก็ตเรียกว่า โ กินผัก หรือ โ กินเจ

ประวัติเกี่ยวกับประเพณีกินผัก เล่ากันว่า เมื่อครั้งพุทธกาล พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ รัตนสถานแดนสุวรรณภูมิ ได้ตรัสตอบพระโพธิสัตว์ศุขรีว่า

ดาวพระเคราะห์ทั้งเจ็ดมีแสงสว่างรุ่งเรืองในเทพพิภพ พร้อมกับพระกายพระโพธิสัตว์อีกสององค์ รวมเป็นเก้าองค์ คือพระวิชัยโลกมนจรพุทธะ ปรากฏเป็นพระอาทิตย์
จีนเรียกว่า ไท้เอี้ยงแซ พระศรีรัตนโกมลประกายโสมขิสุวรรณพุทธะ ปรากฏเป็นพระจันทร์ จีนเรียกว่า ไท้เอี่ยมแซ พระเวบุลรัตนโลกสุวรรณพุทธะปรากฏเป็นดาวอังคาร
จีนเรียกว่า ฮวยแซ พระอโศกโลกวิชัยมงคลพุทธะ ปรากฏเป็นดาวพุธ จีนเรียกว่า จ๊วยแซ พระวิสุทธิอาศรมโลกเวบุลปรัชญาวิภาคพุทธะ ปรากฏเป็นดาวพฤหัสบดี
จีนเรียกว่า บักแซ พระธรรมมิตธรรมสภาครจโลกมโนพุทธะ ปรากฏเป็นดาวศุกร์ จีนเรียกว่า กินแซ พระเวบุลจันทรโลกโกลัสซชไวฑูรย์พุทธะ ปรากฏเป็นดาวเสาร์
จีนเรียกว่า ไท้วแซ ทั้งเจ็ดพระองค์เป็นพระพุทธรูปในอดีต และมีพระโพธิสัตว์อีกสององค์ คือพระศรีสุขโลกปัทมครรภอสังการโพธิสัตว์ ปรากฏเป็นดาวราหู จีนเรียกว่า
ล่อเกาแซ แลพระศรีเวบุลสังสารโลกสุโขศวรโพธิสัตว์ ปรากฏเป็นดาวเกตุ จีนเรียกว่า โถยไต้วแซ ชาวจีนเรียกเทพเจ้าเก้าองค์ว่า เก้าอ้วง หรือ กิวอ้วง หรือ กิวหลง
เทพทุกองค์คือกำเนิดมาเป็นมนุษย์ตามวันนั้น ๆ

การขอพรต่อเทพทั้งเก้านี้ ผู้ขอพรต้องกระทำตนให้บริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา และใจ เช่น ขำระล้างกายให้สะอาด สวมเสื้อผ้าชุดสีขาว ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
ไม่บริโภคเนื้อสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ดเสพประเวณี ไม่พูดเท็จไม่เสพของมีนเมา การปฏิบัติทั้งหมดนั้นติดต่อกันครบสามวัน ถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ชาวจีนเรียกว่า แซ่
เชื่อว่ามีความพิเศษบางประการ เช่น ลุยถ่านไฟลุกโชนได้โดยไม่มีอันตราย

วิรัช ติมอริกุล กล่าวถึงพิธีกินผักว่า การกินผักในเมืองไทยเพิ่งมีมาเมื่อร้อยกว่าปี บ้างว่าเริ่มในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
สมัยนั้นเรือสำเภาไทยขึ้นล่องติดต่อกับเมืองจีนเป็นประจำ ชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่อพยพมาหาเลี้ยงชีพในเมืองไทย ชาวจีนแต่ดั้งเดิมประกอบอาชีพในภาคกลาง
ชาวจีนฮกเกี้ยนมักประกอบอาชีพในภาคใต้ เช่นอาชีพทำเหมืองที่ภูเก็ต ครั้งหนึ่งเกิดโรคระบาดที่เมืองภูเก็ต (ปัจจุบันคือที่ตลาดกะทู้)
มีผู้แนะนำให้เสาะเสาะเคราะห์ด้วยการถือศีลกินผัก จึงสามารถขจัดเป่าโรคร้ายลงได้ การกระทำครั้งแรก ๆ นั้นเข้าใจกันว่ายังไม่ถูกวิธี คณะ **งิ้ว** ที่มาแสดง ณ อำเภอกะทู้
จังหวัดภูเก็ต ก็รับอาสาไปเมืองจีน (มณฑล **ฮกเกี้ยน** (ผู้เจี้ยน) และ/หรือมณฑลกังไส) เพื่อไปศึกษาพิธีกรรมกินผักที่สมบูรณ์แบบ ล่วงสามปีคณะจึงกลับมา และนำ
ไป เที่ยวเอี่ยมโ หรืออุปัชฌาย์ที่จุดติดต่อดูจากมณฑลกังไสกลับมาถึงจังหวัดภูเก็ต เรือสำเภามาถึงท่าเรือสะพานหินที่บ้านบางเหนียว จังหวัดภูเก็ต
ในคืนเก้าโยโย่ซัด ตรงกับวันขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๙ ของจีน รุ่งเช้าวันที่ ๘ ของเทศกาลกินผัก ชาวเกาะจึงจัดขบวนไปรับ โ โ ยีโยโย่ หรือ โ โ ยีโยเอี่ยมโ
พร้อมด้วยคัมภีร์ และเทียนคู่หรือป้ายชื่อแห่ไปศาลเจ้ากะทู้ การจัดพิธีกินผักในปีต่อ ๆ มาในวันที่ ๘ ของเทศกาลจึงได้จัดขบวนไปรับพระที่สะพานหิน

สถานที่เป็นศูนย์กลางจัดงานกินผัก ได้แก่ ศาลเจ้าที่คนทั่วไปเรียกว่า โรงพระ ชาวภูเก็ตเรียกว่า อ้าม ในวันที่ ๑ ค่ำ เดือน ๙ ของจีนเป็นวันเริ่มต้นเทศกาลกินผัก
ชาวบ้านช่วยทำความสะอาดศาลเจ้า เครื่องบูชาเทพเจ้าและโรงครัว เมื่อถึงเวลาบ่ายมีพิธียกเสาไม้ขนาดใหญ่เรียกว่า เสาโกเต็ง
เสมือนยกเสาธงมหาชัยไว้ประจำอ้ามถึงเที่ยงคืน ที่ศาลเจ้าก็ประกอบพิธีอัญเชิญยกของสองเต เป็นเทพเจ้าองค์ประธาน และอัญเชิญเทพทั้งเก้ามาเป็นเทพประจำพิธี
พร้อมกับจุดเทียนนำมันแกวตั้งซักขึ้นแขวนไว้ปลายเสาโกเต็งให้เป็นสัญลักษณ์แห่งดวงวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์สถิตไว้ตลอดเทศกาลกินผัก

พิธีกรรมสำคัญของเทศกาลกินผักเกี่ยวข้องกับวิญญาณเทพเจ้า ต้องได้รับความเห็นชอบจากเทพเจ้ามาประทับร่างทรง
และกระทำทุกอย่างในพิธีเทพเจ้าเป็นผู้กระทำโดยผ่าน โ โ ร่างทรงโ โ หรือ โ โ ม้าทรงโ โ

ม้าทรงคือ คนที่เทพเจ้าเห็นว่าเป็นผู้เหมาะสมที่นำวิญญาณเข้าครองร่างให้กระทำกิจพิธีแทนเทพเจ้านั้น ๆ เพราะวิญญาณล้วน ๆ
ไม่สามารถต่อการสื่อสารกับคนทั่วไปจึงอาศัยม้าทรงเป็นสื่อ

อาวูรประจำเทพเจ้าแต่ละองค์แตกต่างกัน เช่น เหล็กแหลมสั้นหรือยาว ลูกตุ้มหนาม ดาบคมเดียว ดาบสองคม ขวาน แล้ มีด หอก และกริช
เดิมเทพเจ้าแสดงอภินิหารด้วยการสะบัดแล้ไปที่ม้าทรง หรือใช้ดาบขวานฟันหลังพอเป็นรอยแผลไม้ลึกลง ใช้ลูกตุ้มเหล็กเหวี่ยงสัมผัสกาย ใช้มีดหรือดาบ
หรือขวานเขี่ยดินให้เลือดไหลแล้ว เขียนกระดาษหรือผ้าเรียกว่า โ โ ฮูโ โ
ดูประหนึ่งว่าเทพเจ้าบันดาลให้ม้าทรงไปแสดงความเจ็บปวดให้คนเห็นเพราะเทพเจ้ารับเคราะห์เหล่านั้นแทนม้าทรง

หลังจากนั้นม้าทรงใช้เหล็กแหลมมากกว่าหนึ่งเมตรแทงกระพุ้งแก้ม เดินไปไหนไม่สะดวเพราะต้องระวังไม่ให้เหล็กที่ยาวออกไปนั้นไปปะทะสิ่งใด ๆ
บางปีม้าทรงตัดลิ้นตนเอง เมื่อลิ้นขาดก็ใช้เหล็กแหลมเสียบลิ้นเดินไปอวดอิทธิฤทธิ์ กล่าวกันว่าหลังจากตัดลิ้นผ่านไปแล้วนานไม่ต่ำกว่าหนึ่งชั่วโมง
ก็สามารถต่อลิ้นนั้นให้ติดได้ดั้งเดิม

ในช่วงเทศกาลกินผัก เทพเจ้ามีพระประสงค์ออกไปรดสัตว์ กรรมกรศาลเจ้าก็ประกาศให้ทราบโดยทั่วกันว่าจะออกไปรดสัตว์วันใดและไปที่ไหน
ส่วนใหญ่จะออกไปรดสัตว์ในช่วงเช้า ศาลเจ้าใดที่มีม้าทรงจำนวนมากบางแห่งนับได้เป็นร้อยองค์ ขบวนแห่ก็จะยาวเหยียดเป็นระยะทาง ๒๐๐ - ๓๐๐ เมตร
ประกอบด้วยขบวนธนู รถม้า รถม้าขบวนแห่เกี่ยวเล็กเกี่ยวใหญ่ ขบวนโหลก้อชาได้แก่ ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ ทั้ โโล่และกลอง เป็นกลุ่ม ๆ ละ ๓- ๕ คน
สลับกับเกี่ยวเป็นตอน ๆ ก็ทำให้ขบวนยาวเป็นกิโลเมตร

ก่อนเวลาเคลื่อนขบวน เทพเจ้าเข้าประทับร่างม้าทรงที่แต่งองค์ทรงเครื่องครบถ้วน มีอาวูรครบมือพร้อมที่เลี้ยงหรือผู้ติดตามองค์ละอย่างน้อย ๑ คน
ในขบวนจะมีแก้วหรือเกี้ยวที่อัญเชิญหุ่นพระจีน มีคนหามเกี้ยวขนาดเล็กอย่างน้อยเกี้ยวละ ๔ คน ส่วนตัวหริยหรือเกี้ยวใหญ่ มีคนหามไม่ต่ำกว่า ๑๐ คน
ผู้หามเกี้ยวแต่ละคนมีผ้าโพกหรือคลุมศีรษะและมีสำลีสูดหูไว้กันเสียงและแรงระเบิดของประทัดตลอดเส้นทางเดินไปรดสัตว์ซึ่งมีระยะทางเดินไม่ต่ำกว่า ๕ กิโลเมตร
ใช้เวลาเดินประมาณ ๒-๓ ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย

เส้นทางที่เทพเจ้าผ่านออกไปไปรดสัตว์ ผู้ศรัทธาตั้งโต๊ะจัดผลไม้ ขนม น้ำชา ไว้ถวาย เมื่อเทพเจ้าในร่างม้าทรงเดินผ่านจะเข้าไปรับของถวาย
โดยหยิบถ้วยชาจิ๋วดื่มแล้วส่งให้ผู้ที่เทพเจ้าเห็นควร และรับของถวายแจกจ่ายกันรับประทาน

สิ่งของที่เทพเจ้ารับแล้วส่งต่อให้ นั่นผู้ศรัทธาเชื่อว่าเป็นสิ่งอันเป็นมงคลยิ่งควรแก่การปิติยินดีในเทศกาลกินผัก

พิธีกรรมสมัยก่อนผู้ศรัทธาที่จะถวายประทัดเพียงแต่จุดประทัดทั้งชุดโยนใส่แก้ว แต่บัดนี้ได้วิวัฒนาการเป็นการเอาประทัดมาผูกติดเป็นแพยาวตั้งแต่ ๑ เมตร ไปถึง ๒๐ เมตร ที่ยาวมาก ๆ มักผูกเชือกใส่ออกแขวนไว้บนตึก ๔ ชั้นขึ้นไป จุดแล้วค่อย ๆ หย่อนปลายเชือกให้ประทัดระเบิดบนแถวหรือเกี่ยวพระติดต่อกันนาน ๆ ถึง ๑๐ นาที หนึ่งที่หนึ่งต้องเสียเงินประมาณ ๑,๐๐๐ บาท ความศรัทธาในลักษณะเช่นนี้เห็นควรได้รับการพิจารณาทบทวน

นอกจากการแสดงปาฏิหาริย์ของม้าทรงกับอาวุธประจำกายแล้ว เทพเจ้าจีนที่ประทับทรงก็ทรงก็จะพาม้าทรงและผู้ที่ยืนถึงชั้น โ โ ซ่ง โ แล้วเดินผ่านกองไฟหรือที่เรียกว่า ลุยไฟ เพื่อเป็นการเผาผลาญสิ่งไม่ดีออกไปจากร่างแต่ร่างกายจะไม่มีรอยเผาไหม้พุ่มพวงจากถ่านไฟที่ลุกโชนแดงแต่ประการใด

กรรมการศาลเจ้ากองไฟด้วยถ่าน แม้กระจายกองถ่านเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างยาวประมาณ ๔ เมตร ถ่านไฟหนา ๑ ฟุต เทพเจ้าในร่างทรงจะเดินบ้างวิ่งบ้างผ่านกองไฟไปที่ละองค์ เมื่อเทพเจ้าผ่านไปหมดแล้วก็จะอนุญาตให้ผู้ที่ยืน โ โ ซ่ง โ แล้วเท่านั้นเดินผ่านกองไฟได้ ผู้ที่ซึ่งบางคนสงสัยว่าเซ่งจริงหรือไม่ มักจะวิ่งผ่านกองไฟ หากมั่นใจก็จะเดินแต่เดินเร็วกว่าปกติ บางคนจะอุ้มหุ่นพระจีนผ่านกองไฟด้วย

การแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ที่น่าหวาดเสียวอีกอย่างหนึ่งคือ การไต่บันไดมิด มิดที่นำมาติดตั้งหน้าโ้วที่ชั้นบันไดจะต้องล๊อบให้คมมีความยาวประมาณ ๘๐ เซนติเมตร ติดตั้งโ้วที่บันไดทางขึ้น ๓๖ ชั้น ทางลง ๓๖ ชั้น บันไดสูงราว ๑๒ เมตร เทพเจ้าที่ประทับร่างม้าทรงจะเหยียบลงบนคมมี ก้าวเท้าเหยียบบนคมมีดีในชั้นสูงสุดแล้วก็ปีนลงอีกทางหนึ่งด้วยการหันหน้าเข้าหาบันได มือจับชั้นบันไดมิด เท้าก็ก้าวเหยียบเลื่อนลงไปจนถึงพื้นเป็นที่อัศจรรย์ ไม่ปรากฏว่ามีบาดเจ็บหรือเท้าของม้าทรงแต่ประการใด

ในวันสุดท้ายของเทศกาลกินผัก ศาลเจ้าจะจัดพิธีสะเดาะเคราะห์ให้กับผู้ศรัทธา เรียกว่า โ โ ก๊ยก่าน โ จะกินผักจนเซ่งหรือไม่กินผักก็สามารถเข้าร่วมพิธีโก๊ยก่านได้ พิธีนี้จะเป็นส่วนหนึ่งหรือจัดโดยเอกเทศจากเทศกาลกินผักก็ได้ แต่เมื่อศาลเจ้าจัดพิธีกินผักแล้ว เทพเจ้าก็มาประชุมพร้อมเพรียงกันจำนวนมาก พิธีโก๊ยก่านเพื่อการสะเดาะเคราะห์ต่อหน้าเทพเจ้าก็เป็นพิธีอันสมควรยิ่ง

ผู้ที่ประสงค์จะร่วมสะเดาะเคราะห์ต้องเตรียมรูปภาพตัวเอง ทำด้วยกระดาษทอง ตัดเป็นรูปคนมีหัวลำตัวมือและขา ต้นกฤษช่าย ๑ ต้น เศษผม เศษเล็บ และเหรียญกษาปณ์ นำไปที่บริเวณพิธี ขอนำมาอย่างหนึ่ง คือ หามนำเครื่องหนึ่งติดตัวเข้าไปในพิธี ผู้ที่รัดเข็มขัดหรือใช้กระเป๋าก็ต้องเอาออกจากตัว ผู้ชายจะได้รับการทำพิธีก่อน เมื่อเดินไปถึงทางจะต้องข้ามหม้อดินที่เผาไม่เทพาโรมีควันหอม เทพเจ้าบางองค์รับหน้าที่ประทับตราลงบนหลังเสื้อของผู้เข้าร่วมพิธี เมื่อเดินไปสิ้นสุดทางก็ทิ้งรูปแทนตนเอง เศษเล็บและผมลงในภาชนะที่จัดไว้ ต้นกฤษช่ายก็นำไปเก็บที่โรงครัว เหรียญก็เก็บไว้บำรุงศาลเจ้า เมื่อผู้ชายผ่านหมดแล้ว ผู้หญิงก็เดินตามไป ไม่ต้องข้ามหม้อดินเหมือนผู้ชาย ส่วนเด็ก ๆ ที่เดินไม่ถนัด พ่อแม่ก็อุ้มเข้าร่วมพิธีได้

วันสุดท้ายของเทศกาลกินผัก แต่ละศาลเจ้าจะจัดขบวนแห่ไปส่งพระที่สะพานหิน ยกเว้นศาลเจ้ากะทู้ที่ส่งพระเมื่อพ้นหมู่บ้านออกไปเพียงเล็กน้อย ก่อนการส่งพระที่ศาลเจ้าจะทำพิธีขงเก็ง คือการสวดมนต์ อ่านรายชื่อผู้ศรัทธา และรวมกินผัก รวบรวมรูปเผาพร้อมกระดาษทองในวันทำพิธีส่งกิวหองใต้เต

วันส่งพระช่วงกลางคืนมีขบวนแห่ ผ่านไปทางไหนตลอดระยะทางมีโต๊ะเครื่องถวายเทพเจ้า เมื่อพระจีนในร่างทรงผ่านไปถึงจะจุดประทัดถวายมากน้อยตามกำลังเงิน

วันที่ ๑๐ ของเทศกาล มีพิธีลดเสาโกเต็ง คานไม้ไผ่ที่ยกไว้ปลายเสาตั้งแต่วันแรกของเทศกาล ผู้ศรัทธาได้รับวัตถุมงคลและอัญเชิญหุ่นพระจีนที่นำมาประดิษฐานในศาลเจ้าคืนกลับเคหสถาน

ตลอด ๙ วัน ๙ คืน ในเทศกาลกินผัก ผู้มีจิตศรัทธาร่วมถือศีลกินผักแสดงออกถึงความเมตตากรุณาต่อสัตว์เสมือนหนึ่งช่วยต่อชีวิตของสัตว์ให้ยืนนานออกไปอีก ดังที่เสถียร โพรินันทะ ได้กล่าวไว้ในหนังสือประวัติการกินผักเดือนเก้าจีน

ย

โ ไม่เอาชีวิตของสัตว์มาต่อเติมบำรุงชีวิตของเรา

ไม่เอาเลือดของสัตว์มาเป็นเลือดของเรา

ไม่เอาเนื้อของสัตว์มาเป็นเนื้อของเรา

ย

คนที่ถือศีลกินผักได้เพียงคืนเดียวก็คืนชีวิตให้สัตว์โลกอยู่อย่างยั่งยืนได้แล้ว คนเดียวถือได้ ๙ วัน ย่อมคือชีวิตสัตว์ได้มากขึ้น แต่เทศกาลกินผักมิได้ถือปฏิบัติอยู่คนเดียว มีผู้ศรัทธาเป็นร้อยคน พันคน หมื่นคน แสนและล้านคน ชีวิตสัตว์อันเป็นเพื่อนร่วมทุกข์กับเราก็ได้ชีวิตคืนจำนวนมากยิ่งขึ้น เมื่อมหาชนมีแต่ความเมตตากรุณาเป็นผลให้โลกมีแต่สันติสุขยิ่งขึ้น

พิธีกรรมในเทศกาลกินผักสะท้อนให้เห็นสาระแห่งการดำเนินชีวิตหลายประการ เช่น ผู้ถือศีลกินผัก ต่างมีความเชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของตน

และเชื่อว่าเทพเจ้าย่อมคุ้มครองรักษา ดังนั้นการลู่ไฟ การใช้อาวูรทำร้ายร่างกายจึงไม่ใช่เป็นสิ่งที่น่ากลัว
ถือว่าการกระทำดังนี้ยิ่งทำให้ทวีความบริสุทธิ์ของร่างกายและจิตใจ เช่น การลู่ไฟ โดยถือว่าไฟเป็นตัวเผาผลาญความชั่วทั้งหมด
อีกประการหนึ่งผู้มีจิตศรัทธาจำนวนมากไปร่วมพิธีกรรม แสดงให้เห็นถึงสามัคคีธรรมในชุมชน ต่างมีสิ่งยึดมั่นในจิตใจเหมือนกันทุกคน.

ย

บรรณานุกรม

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. พุทธศาสนาและความเชื่อ. กรุงเทพฯ : บริษัทเคล็ดไทยจำกัด, ๒๕๓๑.

ดวงใจ เอช และเสริมศักดิ์. โ กินเจโอ ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ๒๕๒๙. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา. ๒๕๒๙

เทพ สาริกบุตร และคณะ พรหมชาติฉบับราชฎี. กรุงเทพฯ : ลูกศ.ธรรมภักดี. ๒๕๒๑.

ประสิทธิ์ ชินการณ. โ ประเพณีของชาวภูเก็ตที่นักท่องเที่ยวควรทราบโ ใน ประเพณีเกาะภูเก็ต. ภูเก็ต : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต, ๒๕๓๑.

ปิ่น มุทุกันต์, พ.อ. โ ถือศิลป์กิมเจโอ ในประวัติงานถือน้ำกิมเจโอ. กรุงเทพฯ : ชินวุฒิ, ๒๕๒๓.

ลำจวน มงคลรัตน์. กำเนิดรามเกียรติ์. กรุงเทพฯ : อำนวยสาส์น, ๒๕๒๗.

วิรัช เต็มอริกุล. โ ความเป็นมาของการกิมเจโอ ใน ประวัติงานถือน้ำกิมเจโอ. กรุงเทพฯ : ชินวุฒิ, ๒๕๒๓.

วิชัย สกุลตัน. โ โก้ยห่านโ ในประเพณีเกาะภูเก็ตโ ภูเก็ต : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต, ๒๕๓๑

เสถียร โพนันทะ. โ ประวัติการกิมเจโอเดือนเก้าจีนโ ใน ประวัติงานถือน้ำกิมเจโอ. กรุงเทพฯ : ชินวุฒิ, ๒๕๒๓.

อัศรา บุญทิพย์. โ กิมผักโ ในประเพณีเกาะภูเก็ต. ภูเก็ต : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต, ๒๕๓๑.

อุดม เมธารังศิริ. โ ประเพณีกิมผักที่ภูเก็ตโ ใน ประวัติงานถือน้ำกิมเจโอ. กรุงเทพฯ : ชินวุฒิ, ๒๕๒๓.

ย

มห.ภูเก็จ

สารานุกรม มทศ.

วิถีชีวิตชาวในท [วิถีชีวิตชาวในท](#)

เจ็ยะฉายกิมผัก เจ็ยะฉาย

ย

กลุ่มภาพชุดกิมผัก ๒๕๕๓ ขบวนแห่พระจีนย [ภาพชุด ๒](#)

ประเพณีกิมผัก : สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์

ประเพณีกิมผัก : หรินทร์ สุวัฒน์

[ภาพยกเสาโกเต้ง](#) อ้ามท่าเรือ ศาลเจ้าท่าเรือ

[ภาพลดเสาโกเต้ง](#) อ้ามบางเหนียว

[อาหารกินผักเจี๊ยะฉ่าย](#)

[อาหารเจย กินเจ](#)